HebrewBooks.org ©Moznaim Publishers. No commercial use allowed.

כל שכן דלא מעייל לספיקא אמר ליה אביי במאי אוקימתא לספק נזירות להקל כרבי אליעזר אימא סיפא (א) [א]ספק בכורות אחד בכורי אדם ואחד בכורי בהמה בין טמאה בין טהורה המוציא מחבירו עליו הראיה ותני עלה (ב) [ב]ואסורים בגיזה ועבודה אמר ליה אמאי קא מדמית קדושה הבאה מאליה לקדושה הבאה בידי אדם אלא אי קשיא הא קשיא (ג) [ג]ספק משקין ליטמא טמא לטמא אחרים טהור דברי ר' מאיר וכן היה ר' אלעזר אומר כדבריו ומי ס"ל לר"א ליטמא טמא והתניא [ד]ר"א אומר אין טומאה למשקין כל עיקר תדע שהרי [ה]העיד יוסי בן יועזר איש צרידה על איל קמצא דכן ועל משקין בית מטבחיא דכן הניחא לשמואל דאמר דכן מלטמא אחרים אבל טומאת עצמן יש בהן שפיר אלא לרב דאמר דכן ממש מאי איכא למימר אלא הא רבי יהודה והא ר"ש דתניא [ו]הריני נזיר אם יש בכרי הזה מאה כור והלך ומצאו שנגנב או שאבד רבי יהודה [ז]מתיר ורבי שמעון אוסר ורמי דרבי יהודה אדרבי יהודה מי א"ר יהודה [ח]לא מעייל איניש נפשיה לספיקא ורמינהי רבי יהודה אומר סתם תרומה ביהודה אסורה ובגליל מותרת שאין אנשי הגליל מכירין את תרומת הלשכה טעמא דאין מכירין הא

רש"י

כל שכן דסבירא ליה דלא מעייל גופיה לספיקא דהיכא דנדר ויש בנזירות ספק לא הוי נזיר ולדידיה סבירא ליה דסתם נזירות להקל: **אימא סיפא.** דספק נזירות להקל: **המוציא מחבירו.** כהן דבעי לאפוקי מיניה עליו להביא ראיה שהן בכורות שלא הפילה נפל קודם לכן ואי תפס להו כהן על הבעלים להביא ראיה דלאו בכור הוא: **ואסורים בגיזה ועבודה.** אע"פ דלא היה ודאי. אלמא ספק קדשים לחומרא ואסורין בגיזה ועבודה והיכי מצינן לאוקמה כרבי אליעזר והאמר רבי אליעזר לא הקדיש את הכוי דספק קדשים לקולא: **אמאי קא מדמית.** קדושת בכור הבאה מאליה לקדושת כוי דע"י אדם קדושת בכור באה מאליה להכי מחמיר בגיזה ועבודה קדושת כוי דעל ידי אדם לא הוי קדושה מספק: **הא קשיא.** דקתני ח) סיפא דהא דספק נזירות להקל: **ספק משקה.** לכל טומאת משקין קרי ספק משום דלית להו עיקר מן התורה לפי שלא מצינו טומאה למשקין בפירוש מן התורה והאי דכתיב וכל משקה אשר ישתה בכל כלי יטמא (ויקרא יא) ההוא הכשר הוא: **ליטמא טמא.** לקבל טומאה לעצמן ודאי טמאין: **אבל לטמא אחרים טהורין.** ואי ר"א היא הא דאוקמא ט) לרישא דספק נזירות כרבי אליעזר ומי סבירא ליה דליטמא טמא והתניא רבי אליעזר אומר אין טומאה למשקין כל עיקר תדע כו': **הניחא לשמואל.** לא קשיא דרבי אליעזר אדר' אליעזר אלא ודאי לא מיתוקמא הך ברייתא דספק נזירות להקל כר"א: ע"א **אלא אי קשיא דרבי אלעזר הא קשיא ספק משקין** י) **ליטמא**(א). **טומאת משקין עצמן כו': הא ניחא לשמואל אבל טומאת עצמן יש בהן.** ניחא ליה נמי לרבי אלעזר דאמר כדבריו דר"מ דספק משקין ליטמא טמא והכא בספק נזירות אמאי מיקל משום דקסבר לאו מצוה היא לקבל נזירות ואיש כי יפליא דיעבד קאמר הלכך אית ליה ספק נזירות להקל: **אלא לרב דאמר דכן ממש.** דאין טומאה למשקין כל עיקר אמאי קאמר רבי אלעזר הכא ספק משקין ליטמא טמא והכא סבירא ליה ספק נזירות להקל: **אלא הא רבי יהודה.** ברייתא דספק נזירות: **והא רבי שמעון.** מתניתין דקתני סתם נדרים להחמיר: **ומלאו שנגנב או שאבד.** ואין (ב) יודע אם היה שם מאה כור אי לא: **אמר רבי יהודה לא מעייל איניש נפשיה לספיקא.** כגון הכא דכשנדר לא על דעתא דהכי נדר שאם נגנב הכרי דהוי ספק אם היה שם מאה כור שיהא נזיר באותה ספיקא: הא

ר"ן

כל שכן גופיה לא מעייל לספיקא. הלכך מתניתין דסתם ז) נזירות להקל רבי אליעזר: **אחד בכור אדם ואחד בכור בהמה.** כגון שילדה זכר ונקבה ואין ידוע אי זה הוציא ראשו ראשון: **ותני עלה אסורין בגיזה ובעבודה.** סיפא דמתניתין גופה דספק נזירות להקל היא. והכי פריך בשלמא אי לא מוקמינן לה כר"א לא קשיא רישא אסיפא דרישא דספק נזירות להקל משום דגופו לא מעייל איניש לספיקא וסיפא דספק בכורות כיון דממונא הוא אמרינן דמעייל איניש ממונא לספיקא אלא לדידך דלא שני לך בין גופו לממונו קשיא: **אמאי קמדמית קדושה הבאה מאליה לקדושה הבאה בידי אדם.** משום דבקדושה הבאה בידי אדם הוא דאיכא למימר דהאי גברא לא גמר לעיולי נפשיה וממוניה לספיקא אבל בקדושה הבאה בידי שמים ליכא למימר הכי דלאו בידיה הוא: **ספק משקין.** כגון שהושיט טמא ידו לבין המשקין ואין ידוע אם נגע בהן: **ליטמא טמא.** כלומר לטומאת עצמן אזלינן לחומרא אבל לא לטמא אחרים. איכא נוסחי דגרסי הכא דברי ר"מ וכן היה ר"א אומר כדבריו ותוספתא היא במסכת טהרות ל) ואיכא מאן דלא גריס ליה דלמה ליה לאתויי מ) ממתניתא והא נ) סיפא דמתניתין דספק נזירות להקל היא דקתני ס) ספק משקין ליטמא טמא לטמא אחרים טהור ואפשר דגרסינן ליה ועדיפא ליה לאקשויי ממתניתא משום דמפרשא בהדיא דר"א ס"ל דספק משקין ליטמא טמא: **אין טומאה למשקין כל עיקר.** מדאורייתא: **על איל קמצא.** חגב שמו איל: **דכן.** טהור וכשר לאכילה: **ועל משקה בי מטבחיא דכן.** דכיון דטומאת משקין מדרבנן במשקה בי מטבחיא לא גזרו שלא להרבות טומאה בעזרה. וכיון דטומאת משקין מדרבנן היכי מחמרינן בספקייהו: **הא ניחא לשמואל דאמר דכן מלטמא אחרים אבל טומאת עצמן יש בהן.** ניחא דמשום דטומאת עצמן מדאורייתא אזלינן בספקייהו לחומרא: **אלא למאן דאמר דכן ממש.** דאפילו טומאת עצמן מדרבנן: **מאי איכא למימר.** הוה לן למיזל בספקייהו לקולא. וכי תימא אם כן אפילו לא מוקמינן הא דספק נזירות להקל כר"א היכי ניחא הא אכתי קשיא דרבי אליעזר אדרבי אליעזר דהא אמר בהדיא דטומאת משקין מדרבנן כדקתני אין טומאה למשקין כל עיקר ואפילו הכי אזיל בספקייהו לחומרא כדקתני וכן היה רבי אליעזר אומר כדבריו עלה דההיא דספק משקין ליטמא טמא יש לומר דהכי פריך בשלמא אי הן דספק נזירות להקל לא מיתוקמא כרבי אליעזר לא קשיא דאיכא למימר דרבי אליעזר מחמיר בספק אפילו בדרבנן אבל כיון דאמרת דספק נזירות להקל רבי אליעזר היא נהי דהוי קדושה הבאה בידי אדם היכי עדיפא טומאה דרבנן אע"פ שהיא באה מאליה מנזירות דאורייתא אע"פ שהיא באה בידי אדם. וכי תימא הא חזינן בהדיא דבקדושה הבאה בידי אדם אע"פ שהיא מדאורייתא מיקל ר"א בספיקיה דקתני לא הקדיש את הכוי וכיון שכן אפילו כי לא מוקמינן הא דספק נזירות להקל כר"א קשיא דר"א אדרבי אליעזר איכא למימר דהוה מצינן לדחויי דהיינו טעמא דרבי אליעזר דאמר לא הקדיש את הכוי משום דכוי שמו עליו ולא קרו ליה אינשי חיה ולא בהמה זה נ"ל: **והלך ומלאו שנגנב או שאבד רבי יהודה מתיר.** משום דלא מסיק אדעתי' דלהוי נזיר עד שיתברר לו שיהא באותו כרי מאה כור: **טעמא דאין מכירין הא מכירין אסורין.** האי דמקשה מדיוקא דסיפא ולא פריך מגופא דרישא דקתני סתם תרומה ביהודה אסורה אלמא ספיקא לחומרא משום דאיכא לדחויי דרישא היינו טעמא משום דאנשי יהודה מתוך שהיו יותר רגילין בתרומת הלשכה לתרומת הגורן לא קרו לה תרומה סתם הלכך כי נדרי בתרומה ודאי בתרומת הלשכה נדרי אבל דיוקא דסיפא קשיא דמדיהיב טעמא בהתירא דגליל לפי שאין מכירין משמע הא מכירין זו וזו אסורין דספיקא לחומרא: ע) **ואינו על ספקו לא מצי מגלח.** לפי שצריך לגלח על הבאת קרבנותיו ולא מצי לאתויינהו דלמא לא הוי נזיר ומייתי חולין בעזרה. וכי תימא נהי דחטאת לא מצי לאתויי בתנאי שאין חטאת באה נדבה ליתי עולה ושלמים וליתני אם נזיר אני הרי אלו לחובתי ואם לאו יהא נדבה דהא קיימא לן [נזיר מה.] דאם גלח על אחד משלשתן יצא י"ל הני מילי בדיעבד אבל לכתחלה אינו מגלח אלא א"כ הקריב חטאת ועולה ושלמים הלכך לית ליה תקנתא לנזירות הבאה

מסורת הש"ס

א) טהרות פ"ד מי"ב [ב"מ ו:], ב) [ב"מ שם], ג) פסחים טז. תוספתא דטהרות פ"ה, ד) פסחים טז., ה) [שם. עדיות פ"ח משנה ד] ע"ז לז., ו) [תוספתא נזיר פ"ב] נזיר ח. ע"ש לד. ע"ש, ז) [לקמן סא.], ח) [צ"ל רישא], ט) [צ"ל לסיפא], י) בס"א נוסף: לכל משקין קרי ספק משקין לפי שלא מצינו טומאה למשקין בפירוש מן התורה והאי דכתיב וכל משקה אשר ישתה בכל כלי יטמא ההוא הכשר הוא, כ) [צ"ל דספק], ל) [פ"ה], מ) [צ"ל מברייתא], נ) [צ"ל רישא], ס) [טהרות פ"ד מ"ט], ע) שייך לע"ב,

* * *

פירוש הרא"ש

אימא סיפא ספק בכורות אחד בכור אדם ואחד בכור בהמה כו'. סיפא דספק נזירות היא ספק בכור אדם כגון שהפילה לפניו ספק נפל ספק רוח בכור בהמה בין טמאה בין טהורה כגון שתי בהמות אחת בכרה ואחת לא בכרה וילדו ביחד אחת זכר ואחת נקבה ואין ידוע מי ילדה זכר מי ילדה נקבה המע"ה הכהן אם בא להוציא עליו להביא ראיה ובכור בהמה טהורה ירעה עד שיסתאב ויאכל במומו לבעלים ובכור בהמה טמאה מפריש עליו שה להפקיע איסורו ואכיל ליה: **מי קא מדמית קדושה הבאה מאליה.** דמספיקא חלה עליו איסור אבל קדושה הבאה על ידי אדם לא היה בדעתו אלא על הודאי: **ספק משקין ליטמא טמא.** מפרש לה במתניתין כגון היתה ככר טומאה בידו ופשטה לבין משקין טהורין ספק נגע ספק לא נגע: **לטמא אחרים טהור.** כיצד היה מקל בידו ובראשו משקין וזרקו לבין ככרות טהורין ספק נגע ספק לא נגע: **על איל קמצא דכן.** מין חגב העיד עליו שהוא מותר: **ועל משקי בי מטבחיא דכן.** משקה הנמצא בבית המטבחים בעזרה אין בהן טומאה שלא רצו להרבות טומאה בעזרה: **דכן.** מלטמא אחרים אבל טומאת עצמן יש בהן דדריש אשר ישתה בכל כלי יטמא יטמא ממש לא דריש יטמא פירוש יטמא אחרים הלכך טומאת עצמן הוי דאורייתא על כן ישנו בעזרה: **אלא למ"ד דכן ממש.** דדריש יטמא דקרא בהכשר ואפילו טומאת עצמן הוי דרבנן:

עין משפט נר מצוה

מב א מיי' פ"א מהל' בכורים הלכה יט [כ] ופי"ב שם הלכה יט [כ] ופ"ד מהלכות בכורות הלכה ז [ופ"ה הל' ב] סמג עשין ריא וסימן קמא וסי' קמד טוש"ע י"ד סי' שה סעיף יג [כ כה] וסימן שטו סעיף א [וסי' שטו סעי' א] וסי' שיח וסי' שכא סעיף י [יג טז]:

מג ב מיי' פ"א מהלכות מעילה הלכה ח סמג שם טוש"ע שם סי' שטו סעיף א:

מד ג מיי' פי"ד מהלכות אבות הטומאה הלכ' ז:

מה ד מיי' פ"ב מהל' נזירות הלכה ט:

* * *

הגהות הב"ח

(א) רש"י ד"ה ע"א אלא וכו' ליטמא טמא טומאת: (ב) ד"ה ומלאו וכו' ואין ידוע אם היה:

* * *

תוספות

ור"ש אוסר. דמעייל נפשיה לספיק' וא"ת היכי מייתי קרבנו והלא חולין בעזרה היא דשמא אין בכרי מאה כור ואין הנדר חל וי"ל שנודר על תנאי אם יש בו מאה כור הריני נזיר ואם לאו הריני נזיר נדבה אלמא לר"ש מעייל נפשיה לספיקא ומתניתין דסתם נדרים להחמיר מיתוקמא כר"ש וא"ת והלא לרבי שמעון לא הוי נזיר ודאי אלא הוי נזיר מספק וצריך להתנות (לרבנן) אם יש בו מאה כור אבל במתני' קתני אסור בודאי קאמר ג"כ למלקות דומיא דקתני גבי של שמים נדר אסור דהתם אסור ודאי קאמר וי"ל דמתני' איכא נדר ודאי אלא שהוא נודר בלשון דמשמע איסור והיתר אבל הכא הנדר אינו נדר ודאי דשמא אין בכרי מאה כור [וא"ת] א"כ מה מדמה הא דרבי שמעון לנדר דמתני' דבמתניתין הנדר ודאי והכא הנדר ספק וי"ל דה"ק ורבי שמעון אוסר אלמא אפילו בנדר ספק מספק ניזיל לחומרא כ"ש במתניתין שהנדר הוי ודאי נדר שתופסין חומר משמעות: **טעמא דאין מכירין הא מכירין אסור.** תימה [מרישא] דמילתא הוי מצי למיפרך דקתני בהדיא סתם תרומה ביהודה אסורה בלא שום דיוק וי"ל דסתם תרומה ביהודה הוי כמו ודאי כיון שהם סמוכים כ"כ לירושלים פשיטא דלדעתו לאסור אבל בגליל אפילו במקום שהן מכירין מ"מ רחוקים והוי כמו ספק ואפ"ה אסורים:

מוסף רש"י

ספק בכורות. כגון בהמה שילדה ואין ידוע אם בכרה כבר אם לא (ב"מ ו:). **אחד בכורי אדם.** כגון שהפילה אמו לפניו ספק דבר הפוטר בבכורה ספק רוח הפילה והבא אחריו בכור (שם). **בין טמאה.** כגון פטר חמור (שם). **המוציא מחברו עליו הראיה.** קס"ד אם ביד ישראל הן הוי כהן מוציא מחבירו עליו הראיה, ואם תקפה כהן ושתיק ישראל והדר לווח הוי ישראל מוציא מחבירו (שם). **ואסורים בגיזה ועבודה.** מספק שמא קדשים הם (שם). **קדושה הבאה מאליה.** שאם בכור הוא מאליו קדוש (שם). **ספק משקה ליטמא טמא.** כשנולד ספק במשקה בתחילת טומאתו, כגון טמא שפשט רגלו במשקין טהורין, ספק נגע ספק לא נגע, זהו ספק משקה ליטמא, שנולד לו ספק טומאה, טמא מן הספק, דקסבר טומאת משקין להיות עצמן טמאין דאורייתא היא, דכתיב וכל משקה אשר ישתה וגו', הלכך הויא ליה ספיקא דאורייתא ולחומרא, **לטמא אחרים.** ספק משקה לטמא אחרים, כגון היה מקל בידו ובראשה משקין טמאין וזרקה לבין הככרות טהורין, ספק נגעה ספק לא נגעה, זהו ספק משקה לטמא אחרים, כך היא שנויה במסכת טהרות, טהור. אותן הככרות טהורות הן, דקסבר משקין לטמא אחרים מדרבנן הוא ולא מדאורייתא, ולא דורש יטמא דכתיב גבי משקין בלשון יְטַמֵּא, הלכך הויא ליה ספיקא דרבנן ולקולא (פסחים טז.). **ר"א אומר אין טומאה למשקין כל עיקר.** ואפילו לטומאת עצמן, והאי כל משקה אשר ישתה מוקי לה לענין הכשר (שם). **תדע.** דאין להם טומאה מן התורה כל עיקר ואפילו לטומאת עצמן, **שהרי העיד כו' על איל קמצא.** מין חגב שמו איל קמצא, דכן. שהוא טהור וכשר לאכילה, **ועל משקין בית מטבחיא.** של בית המטבחים שבעזרה, כגון הדם והמים שהם דכן. שאינן מקבלין טומאה, אלמא טומאת משקין דרבנן ובהני לא גזרו משום הפסד קדשים, דאי דאורייתא היכי מצו רבנן לטהרינהו (שם). **הניחא.** הא דאמרת לר"א יש להן טומאה, **לשמואל.** דאמר האי דכן דיוסף בן יועזר דכן מלטמא אחרים קאמר אבל טומאת עצמן יש בהן, מצית לתרוצי דהאי אין טומאת משקין דקאמר ר"א לטמא אחרים קאמר, דהא מעדותו דיוסף בן יועזר מביא ראיה לדבריו, ויוסף בן יועזר לטמא אחרים קאמר (שם). **אלא לרב דאמר דכן** ממש. קאמר יוסף בן יועזר, ואפילו מטומאת עצמן, על כרחך ר"א נמי מטומאת עצמן קאמר (שם).